

LIJEČENJE BOLI

I. kongres „Terapija bola BiH“

Tijekom 15. i 16. travnja 2010. godine u Ilidža hotelu Hollywood u Sarajevu održan je 1. kongres „Terapija bola BiH“ s međunarodnim sudjelovanjem. Naziv kongresa bio je „Razmjena iskustava u terapiji bola BiH-regija-svijet“. Na skupu su sudjelovali strani i domaći eksperti iz područja terapije bola, održana su 52 predavanja, međunarodni tečaj o boli, izložena 34 postera o različitim tematskim cjelinama, uz 11 štandova farmaceutskih kompanija. Ukupno je nazočno bilo oko 160 sudionika iz Hrvatske, Srbije, Slovenije, BiH, Bugarske, Albanije, Velike Britanije, Ujedinjenih Arapskih Emirata i SAD-a. Valja istaknuti da se unatoč svim naporima s područja BiH odazvao minimalan broj liječnika i drugog medicinskog osoblja. Na ceremoniji otvorenja govorili su predsjednica Udruženja za terapiju bola BiH (UTBBiH) prim. dr. Amira Karkin-Tais i pomoćnik Federalnog ministra zdravstva FBiH dr. Goran Čerkez. Svojim su govorom otvorenje uveličali i ambasador Japana Futao Mutai i ambasador Austrije u BiH Donatus Köeck, kao i prof. dr. Gerald F. Gebhard, predsjednik IASP (*International Association Study of Pain*), Giustino Varrassi, predsjednik EFIC (*European Federation of International Chapters*) i Serdar Erdin, predsjednik WIP (*World Institute of Pain*).

Giustino Varrassi istaknuo je značenje definiranja boli kao oboljenja, a ne simptoma, kako bi ga prepoznale institucije koje kreiraju politiku zdravstva. Veliko zanimanje sudionika pobudio je Međunarodni interaktivni tečaj dr. Reinharda Sitla, čiji su finalni materijali preporučeni od državnih i međudržavnih udruženja (EFIC, WIP).

Kroz temu „Menadžment boli i servisi“ promoviran je projekt „Razvoj mreže terapije boli u BiH“ kao dio programa Nacionalne strategije zdravstva Federacije i RS-a. Prezentacijom „PCA analgezija“ sudionici su dobili priliku pratiti metodu kompjutorizirane analgetske tehnike

Na kongresu „Razmjena iskustava u terapiji bola BiH-regija-svijet“ sudjelovali su strani i domaći eksperti iz područja terapije boli, održana su 52 predavanja, tečaj o boli, izložena 34 postera, uz 11 štandova farmaceutskih kompanija. Ukupno je nazočno bilo oko 160 sudionika iz Hrvatske, Srbije, Slovenije, BiH, Bugarske, Albanije, Velike Britanije, Ujedinjenih Arapskih Emirata i SAD-a. Skup je postigao zacrtane ciljeve razmjene iskustava eksperata, edukacije mladih liječnika, promocije mreže udruženja za terapiju bola i unapređenja suradnje sa zakonodavstvom. Razmijenjeno je iskustvo u implementaciji najbolje prakse i podizanju svijesti o značaju problema akutne i kronične boli.

Uvodno predavanje na kongresu održala je prim. dr. Amira Karkin-Tais iz Centra za terapiju bola HOPE, 87, Sarajevo, predsjednica UTBBiH-a i Organizacijskog odbora kongresa. Moderatori uvodne sekcije bili su prim. Mira Fingler, predsjednica Hrvatskog društva za liječenje boli iz Osijeka, i dr. Adnan Delibegović, predstojnik Odjela palijativne njege i hospicija Univerzitetskog kliničkog centra Tuzla

uz pomoć PCA pumpi koje koriste anesteziolozi i timovi za terapiju bola. Temom „Edukacija iz terapije bola“ istaknuta je fragmentirana insuficijentnost u znanju i vještinama u liječenju bola i različitost između zemalja u okruženju. Tema Stomatološkog fakulteta u Zagrebu „Orofacijalna bol i bolesti TM zgloba“ izazvala je plodnu diskusiju u krugovima maksilofacijalnih kirurga iz Sarajeva. Novosti u terapiji boli kao i psihološko/psihijatrijski učinci na bol te bolna psihijatrijska stanja izloženi su u prezentacijama iz SAD-a, Turske, Velike Britanije i Austrije.

Autore tri najbolja postera IASP je nagradio trima knjigama iz područja liječenja boli: *Emerging Strategies for the Treatment of Neuropathic Pain*, *Spinal Cord Injury Pain: Assessment, Mechanisms, Management* i *Pain Management for Older*

Zapažen izlagački nastup na kongresu imao je i „Medix“, a posebno traženo bilo je izdanje s naslovnom temom o šecernoj bolesti, u kojem su objavljene Smjernice Radne skupine Europske federacije neuroloških društava (EFNS) za farmakološko liječenje neuropatske boli, kao i izdanje s naslovnom temom o psihosomatskoj medicini, u kojem je jedan od naglasaka bio na psihološkim aspektima i psihofarmakologiji kronične boli, te psihijatrijsko/psihološkim aspektima u palijativnoj medicini

Adults: A Self-Help Guide.

Sudionicima je podijeljen i stručni materijal: knjiga sažetaka na 145 stranica, Vodič za glavobolje, promotivni materijal IASP-a i pristupnica za članstvo, te najava predstojećeg IASP Kongresa o bolu u Montrealu.

Kongres je postigao zacrtane ciljeve razmjene iskustava eksperata iz područja terapije bola, edukacije mladih liječnika, promocije mreže udruženja za terapiju bola i unapređenja suradnje sa zakonodavstvom u polju regulative vezane za lijekove u terapiji bola. Razmijenjeno je iskustvo u implementaciji najbolje prakse i podizanju svijesti o značaju problema akutne i kronične boli. Zaključeno je i da unapređenje menadžmenta zajednički moraju provoditi

Udruženje za terapiju bola Bosne i Hercegovine

Udruženje za terapiju bola BiH (UTBBiH) je multidisciplinarna profesionalna organizacija. Članovi udruženja su renomirani stručnjaci (anesteziozisti, fizijatri, neurolozi, farmakolozi, psihijatri, akupunkturolozi) i svi koji se u svojoj djelatnosti susreću s problemom boli. Udruženje je član IASP-a, EFIC-a te EFIC *Committee for Educational Support* 2008/2011. Prioriteti udruženja su podizanje razine znanja medicinskog personala o navedenom području, omogućavanje dostupnosti specifičnih lijekova za liječe-

nje bola, koordinacija relevantnih institucija u BiH i u svijetu u sklopu terapije bola. Udruženje je od 2004. sudionik u razvoju medicinske znanosti „Terapija bola“ u BiH. Tijekom 2007. u okviru projekta „Edukacija mladih liječnika iz istočne Europe u terapiji bola“ realizirana je edukacija dva mlada liječnika iz BiH u Švicarskoj i Austriji. Nadalje, tijekom 2008. na edukaciji „Interactive Pain Course“ u Klagenfurtu (Austrija) sudjelovalo je pet liječnika iz BiH, a u „Europskoj školi bola“ u Sienni (Italija) dva liječnika.

Prof. dr. Azra Alajbegović, direktorica Klinike za neurologiju Kliničkog univerzitetskog centra u Sarajevu, održala je zapazeno izlaganje o neuropatskoj boli kod dijabetičke polineuropatije

Prim. dr. Amira Karkin-Tais, predsjednica UTBBiH-a, tijekom poster-prezentacije. Autore tri najbolja postera izložena na 1. kongresu o liječenju boli BiH Međunarodno udruženje za izučavanje boli (IASP) nagradilo je vrijednom stručnom literaturom

Prostor predviđen za štandove farmaceutskih tvrtki, uže specijaliziranih na području liječenja akutne i kronične boli, ujedno je bio i prostor za izlaganje postera, što se pokazalo dobrom praksom organizatora

edukatori, medicinsko osoblje, organizacije koje financiraju zdravstvo, kreatori politike i cijela zajednica uz preporuke WHO-a, IASP-a, EFIC-a, ACMP-a (*Access to Controlled Medi-*

cation Programme) i Američke akademije medicine bola. Veliki korak učinjen tijekom kongresa treba motivirati na nove pomake unatoč političkim barijerama u BiH i manjkavih

zakona o lijekovima, nedostupnosti opioida i financijskim nedaćama.

prim. dr. Amira Karkin Tais, predsjednica UTBBiH-a i Organizacijskog odbora kongresa

Razvoj mreže „Terapija boli u BiH“ (projekti HOPE '87 i UTBBiH)

Godine 2007. započete su aktivnosti projekata HOPE '87 „Razvoj mreže Terapije bola u BiH“. Uspostavljena su četiri centra za bol – u Sarajevu, Banjoj Luci, Tuzli i Mostaru – te tri satelitska odjela za terapiju boli – u Sarajevu, Mostaru i Foči. Osnovani centri/jedinice za bol nalaze se u sklopu sveučilišnih centara i bolnica. Uspostavljena je i Jedinica za terapiju boli na Pedijatrijskoj klinici Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu. U sklopu navedenog projekta i projekta „Sveobuhvatni *pain management* u rehabilitaciji (CBR) u BiH“ realizirano je 12 seminara i 20 tečajeva za liječnike multidisciplinarnih specijalnosti u BiH. Održano je i više od 40 stručnih skupova. U sklopu podizanja svijesti o potrebi za liječenjem boli i kod terapeuta i kod javnosti promovirani su globalni datumi o raznim entitetima bola, i to radnim sastancima, distribucijom članaka preporučenih od IASP-a i EFIC-a, izradom postera, dopisima distribuiranim

medicinskim institucijama u BiH i putem medija.

Pokrenuta je i inicijativa za rješavanje zakonske regulative i dostupnosti opioida i drugih specifičnih lijekova u terapiji boli na razini BiH i u kooperaciji s Federalnim Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom zdravlja RS, Agencijom za lijekove i SZO-om.

Tiskana je knjiga „Terapija bola“, kao i „Vodič za dijagnostiku i terapiju glavobolja“, brošura o Udruženju za terapiju bola BiH, upute za „dobru praksu“ u terapiji bola, letci i promidžbeni materijali IASP-a i EFIC-a.

Uspostavljena je veza sa svim BiH institucijama u zdravstvu, kao i akademskim i istraživačkim centrima, zavodima zdravstvenog osiguranja, ministarstvima i Vladom. Nadalje, uspostavljena je veza s međunarodnim institucijama za liječenje bola – IASP, EFIC, WIP – koje su prepoznale navedene aktivnosti i dale svoj doprinos u razvoju terapije boli u BiH.